

VNG Belastingconferentie 2019

DE ZEVEN VALKUILEN VAN DE HEFFINGS- EN INVORDERINGSAMBTENAAR

Toen ik met Reinier Kunst sprak over wat ik vanmiddag aan de orde wilde stellen, zei ik, primair reagerend: De zeven hoofdzonden van de heffings- en invorderingsambtenaar. Bij nader inzien vind ik dat al te pretentius. Ik heb daarom het thema van mijn praatje teruggeschroefd tot: de zeven valkuilen voor de heffings- en invorderingsambtenaar.

Omdat ik maar een half uur heb, behandel ik de drie belangrijkste valkuilen eerst. Als ik dan nog tijd heb, komen een of meer van de vier overige valkuilen aan bod. Lukt dat niet, geen nood, u kunt ze nalezen in de tekst die na afloop van mijn lezing voor u klaar ligt.

Ziende blind en horende doof. Dat is het thema van de eerste valkuil.

De observatie 'ziende blind en horende doof' komt regelmatig in me op als ik in een dossier lees of ter zitting ervaar hoe de heffings- of invorderingsambtenaar met de belanghebbende communiceert.

Neem het horen van belanghebbende over zijn bezwaar. Doel en strekking van de hoorplicht zijn volstrekt helder. De wetgever wil met het hoorgesprek bereiken dat partijen tot een tweezijdige, inhoudelijke gedachtewisseling komen op voet van gelijkwaardigheid. Dat stimuleert het vinden van oplossingen en verbetert de relatie tussen burger en overheid.

Maar niet iedere ambtenaar heeft een boodschap aan wat de wetgever wil. Zo heeft een ambtenaar mij in volle ernst op de zitting toevertrouwd: *Ik ben verplicht om belanghebbende te horen, niet om naar hem te luisteren.*

Dat moest verklaren waarom hij alle pogingen van de belastingplichtige om in het hoorgesprek tot een oplossing te komen negeerde.

Toegegeven, aan de andere kant van de tafel zitten soms mensen die het hoorgesprek gebruiken om de ambtenaar eens en vooral duidelijk te maken dat hij een nitwit is. De ambtenaar heeft er niets van heeft begrepen. En hij zal er ook nooit iets van begrijpen. Dit alles wordt dan gezegd met een grote zelfgenoegzaamheid. Als zulke uitlatingen komen van een belastingplichtige zonder rechtsbijstand, die zoekende is in het juridische doolhof en onzeker is over de uitkomst, valt er wel mee te leven. Zo'n man of vrouw weet letterlijk niet beter. Maar een professional hoort zich er niet schuldig aan te maken. Al was het maar omdat het de oplossing van het geschil niet dichterbij brengt. Integendeel, zou ik zeggen.

Dat brengt me bij de tweede valkuil. Die duid ik aan als '**Mens, erger je niet**'.

Je kunt je in de dagelijkse praktijk aan heel veel dingen ergeren. Maar daardoor moet je je niet laten leiden. In de zaken die ik in mijn werk onder ogen krijg, zie ik dat ambtenaren zich regelmatig wél door hun irritaties laten leiden. De irritatie zelf begrijp

ik vaak wel. Maar dat begrip heb ik niet voor het feit dat de ambtenaar zijn gedrag mede door zijn irritatie laat bepalen.

Een voorbeeld: Gemachtigde X – wellicht kunt u er zelf een naam bij invullen - gebruikt, als hij communiceert met de heffingsambtenaar, standaard een ander post-, fax- of e-mailadres dan dat van de heffingsambtenaar. Bijv. het e-mailadres van de afdeling voorlichting van de gemeente. Het duurt dan een tijdje voordat zijn brieven ter bestemde plaatse zijn. Als de ambtenaar X tracht te bereiken voor bijvoorbeeld een hoorgesprek, reageert X nooit op die pogingen. Later, bijv. voor de rechter, zegt hij dat hij de brieven van de gemeente niet heeft ontvangen, dat hij zijn e-mail niet voor verkeer met de gemeente heeft opengesteld en dat hij zich van pogingen tot telefonisch contact niet bewust is geweest. Op de dag na het verstrijken van de beslistermijn stuurt X een ingebrekestelling, met een verzoek om toekenning dwangsom, uiteraard gericht aan een gemeentelijk postadres dat niet het postadres van de afdeling belastingen is, dit om de reactie van de heffingsambtenaar op de ingebrekestelling te vertragen. Onderwijl belt hij met de ambtenaar en vraagt om telefonisch gehoord te worden. In het telefonische hoorgesprek gaat het nauwelijks over de aanslag of de beschikking maar eigenlijk alleen over de dwangsom, de kosten van bezwaar en soms de immateriële schadevergoeding. Die wil gemachtigde graag zelf incasseren.

Dat een ambtenaar zich ergert aan de gemachtigde, die van de fiscale rechtsbescherming een verdienmodel maakt, is begrijpelijk. Maar die ergernis moet er niet toe leiden dat hij het bezwaarschrift achter in een donkere la legt of dat hij verdere brieven en e-mails van X voor kennisgeving aanneemt of dat hij op alles wat X aanvoert automatisch “NEE” zegt. Daarmee speelt de ambtenaar gewoonlijk de gemachtigde in de kaart: nog meer dwangsom, nog meer proceshandelingen, nog meer pkv en nog meer schadevergoeding.

De derde valkuil krijgt als opschrift mee: **De magistratelijke attitude op de terugtocht**

Een heffings- of invorderingsambtenaar heeft maar één belang: een juiste toepassing van het recht. Ongeacht of dat voordelig is voor de gemeente.

Juiste rechtstoepassing omvat veel meer dan het volgen van de letter van de wet. Het betekent ook dat de algemene rechtsbeginselen worden gerespecteerd, zowel de geschreven beginselen (neergelegd in de Awb) als de ongeschreven beginselen (te vinden in de jurisprudentie). Het vereist verder, en misschien is dat wel het belangrijkste, een bepaalde instelling van de ambtenaar. Die instelling noemen onder anderen emeritus hoogleraar Happé en oud-raadsheer Slijpen “de magistratelijke attitude”. Die magistratelijke attitude houdt in dat niet het partijbelang van de overheid, maar het algemeen belang leidend is voor de ambtenaar.

De magistratelijke attitude kan zo maar verdampen. Dat gebeurt wanneer de ambtenaar die optreedt als dienaar van de wet, vergeet dat hij behartiger van het algemeen belang is en zich concentreert op het belang van zijn werk- of opdrachtgever. Het kan zijn dat mijn beeld van de werkelijkheid vervormd wordt doordat ik dit beeld in de rechtszaal heb gekregen. Ik hoop dat zelfs. Het zou namelijk niet goed zijn dat de ambtenaar/eenzijdige belangenbehartiger terrein wint op de ambtenaar/behartiger van het algemeen belang. Waar dat wél gebeurt, staat de rechtsbescherming op de tocht.

Neem nu het gebruik om de vastgestelde waarde pas in de beroepsfase te onderbouwen. Dan pas komt de heffingsambtenaar met een relevant taxatierapport op de proppen. Dat de wet uitdrukkelijk een draagkrachtige motivering van de WOZ-beschikking en van de uitspraak op bezwaar voorschrijft, weet de heffingsambtenaar natuurlijk wel, maar hij laat die wettelijke plichten wijken voor de belangen van zijn werkgever/opdrachtgever: efficiëntie en lage perceptiekosten. De euro's winnen het van het recht. En dat is heel erg jammer.

Valkuil 4: **Gelijk heb je niet, gelijk moet je krijgen**

Gelijkhebbers hebben we in dit land in overvloed. Vutters met weinig om handen die besluiten Het Grote Onrecht van de WOZ en de OZB eens en vooral de nek om te draaien. Zij overladen de rechters met stapels rapporten, analyses en publicaties waaruit hun – uiteraard onomstotelijk – gelijk moet blijken. Vaak zijn ze met z'n tweeën. Als Statler en Saltdorf op hun balkonnetje in de Muppetshow storten zij hun minachting over de wederpartij en de rechter uit.

Tegenover hen staan de gemeentelijke vertegenwoordigers. Vaak een ambtenaar die door de heffingsambtenaar is gemandateerd om hem te vertegenwoordigen en – in WOZ-zaken – een taxateur. Ook zij geven niet zelden blijk van een onomstotelijk geloof in het eigen gelijk. Zij laten dan ook – vooral non-verbaal – merken dat ze niet begrijpen waarom de rechter hun boodschap niet zonder meer voor waar aanneemt.

Wat beide partijen vergeten is dat het niet gaat om gelijk hebben, maar om gelijk krijgen. U krijgt gelijk als u de rechter met objectieve en toetsbare feiten van uw gelijk overtuigt. Dat geldt voor belanghebbende en dat geldt voor de heffingsambtenaar. De heffingsambtenaar moet steeds bewijzen dat hij de aanslag niet te hoog heeft vastgesteld en – bij de WOZ – de waarde niet op een hoog bedrag heeft bepaald. Ook als de belanghebbende met een nauwelijks gemotiveerde betwisting van de aanslag of de beschikking heeft volstaan. Dat brengt ons bij valkuil 5:

Valkuil 5: **Een onderbouwing dient concreet, objectief en toetsbaar te zijn**

De heffingsambtenaar dient de feiten te stellen die, als ze aannemelijk worden bevonden, een draagkrachtige motivering van de aanslag of de beschikking vormen.

Meningen zijn geen feiten. Een open deur wellicht, maar toch goed om u van bewust te zijn.

Een enkele verwijzing naar een sophisticated modelmatige waardering is géén draagkrachtige motivering van de vastgestelde waarde. Dat wordt zij pas als de heffingsambtenaar met marktcijfers of andere objectieve, toetsbare gegevens aannemelijk maakt dat de modelmatig bepaalde waarde aan art. 17 Wet WOZ voldoet. En die marktcijfers of andere objectieve, toetsbare gegevens ontbreken. Althans, ze worden niet in het geding gebracht. En alleen in het geding gebrachte feiten tellen.

Ik kan niet genoeg hameren op het belang van een onderbouwing van de aanslag of de beschikking met op het desbetreffende geval betrekking hebbende concrete, objectieve en toetsbare gegevens.

Dat geldt niet alleen voor verwijzingen naar de modelmatige waardebepaling. Het geldt ook voor glanzende taxatierapporten. Als die geen onderbouwing van de vastgestelde waarde met concrete toetsbare gegevens bevat, maakt de fiscale bestuursrechter er korte metten mee. Verwijzingen naar taxatiewijzers maken op

hem evenmin indruk. Dat is anders als de partij, die zich op de taxatiewijzer beroept, de juistheid van de daarin opgenomen archetypen, bandbreedten en matrices met marktgegevens of andere toetsbare gegevens aannemelijk maakt. Ook moet die partij aannemelijk maken dat met de verschillen tussen het te waarderen object en de archetypen in de taxatiewijzer in voldoende mate rekening is gehouden. Gaat het geschil over de overschrijding van de opbrengstlimiet bij de leges, dan geldt ook daar dat beide partijen hun standpunten met concrete, toetsbare feiten aannemelijk moeten maken. Bij de overige gemeentelijke heffingen ligt dat niet anders. Wie deze simpele waarheden uit het oog verliest, gaat in een fiscale procedure onderuit.

Valkuil 6: U moet de rechter overtuigen

De rechter is geen achtervanger die de stekken die de heffingsambtenaar heeft laten vallen, oppakt. Hij is er evenmin om rechtsbijstand aan de belanghebbende te verlenen. Zijn taak is het tussen partijen bestaande geschil te beslechten.

De fiscale bestuursrechter geeft partijen, die hun standpunten slecht onderbouwen, dan ook geen tweede kans. Hij beslist het tussen partijen bestaande geschil finaal.

Daarom is het van belang dat de ambtenaar al zijn bewijs op tafel legt. Hij is daar sowieso op grond van artikel 8:42 Awb toe verplicht. Ook voor het geschil relevante informatie die het standpunt van belanghebbende ondersteunt, dient de heffingsambtenaar uit eigen beweging te verstrekken. Het achterhouden van informatie die voor de beslechting van het geschil relevant is, doet af aan de overtuigingskracht van het standpunt van de ambtenaar af.

Want dat is bewijzen is: de rechter overtuigen van de aannemelijkheid van de door u gestelde feiten. Uw missie is niet het voeren van een discussie over de feiten met de wederpartij. Het is niet alleen ongeleefd om buiten de rechter om met de wederpartij in discussie te gaan. Het is ook zinloos. Als u uw wederpartij wilt overtuigen, doet u dat maar buiten de rechtszaal.

En houdt steeds voor ogen dat uw meningen, hoe rotsvast u er ook in gelooft, geen feiten zijn. Uw meningen zullen de rechter dan ook niet overtuigen van de juistheid van de door u gestelde feiten.

Valkuil 7: De rechter is je vriendje niet

Leo Stevens heeft in 1997 een lezing gehouden onder de titel "Fiscus, ik ben je vriendje niet". Hij kan zó met een vervolg komen: "Rechter, jouw vriendje ben ik ook niet". En dat is goed. Want vriendschap impliceert subjectiviteit en vooringenomenheid. Subjectiviteit voelt warm aan en vooringenomenheid kan innemend zijn, dat zeker, maar voor het leveren van warmte en innemendheid is de rechtspraak niet ingesteld. Dus moet er afstand zijn. En die afstand moeten partijen respecteren.

